

Il luf è turnà

Il luf è turnà

Ils lufs tutgan en Svizra. Sco numerus auters animals selvadis, dal tschierv cotschen fin a l'urs, è il luf vegnì extirpà durant il 19. tschientaner. Ussa turna el a moda natirala. L'animal è da vegl ennà stà da chasa en nossa cuntrada. Quai mussan chats d'ossa en cuvels e nums locals sco Wolfhalden u Wolfisberg.

Pertge turnan ils lufs?

Dal 1972 vivevan en Italia mo anc circa 100 lufs. Las autoritads talianas han mess sut protecziun il luf ed han scumandà il diever d'estgas da tissi. L'effectiv da lufs en Italia è sa restabilì ed ils animals èn sa derasads per lung da las muntognas vers sid e vers nord. Dal 1992 han ins per l'emprima giada puspè constatà l'esistenza da lufs en las Alps maritimas franzosas. Dapi l'onn 1995 immigreschan lufs selvadis nà dal sid en Svizra. Il return succeda a moda natirala. A l'entschatta sa tractavi mo da mastgels giuvens. L'onn 2002 è arrivada per l'emprima giada ina femna. Dal 2011 avevan 15-20 lufs ina part da lur territori da viver en Svizra, ed in onn pli tard è vegnida fundada l'emprima famiglia da lufs en il massiv dal Calanda en il Grischun. Uschè è vegnida messa la basa per in pitschen effectiv da lufs en Svizra.

Pertge duai il luf viver en Svizra?

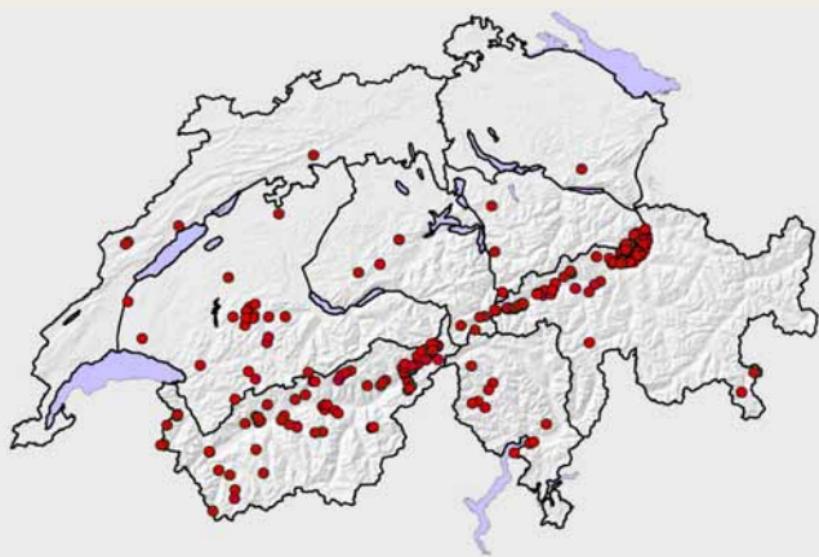
Il luf è in animal indigen che ha dapi tschientaners ses territoris da viver naturals er en las cuntradas da la Svizra. Sulettamain interrut tras ils decennis, durant ils quals l'uman aveva extirpà il luf en ses spazi da viver. Fablas e paraulas mussan ch'il luf è ina part savens emblidada da nossa cultura. El duai pudair viver en Svizra sco tut ils auters animals indigens. Cun quai ch'il luf mazza animals selvadis malsauns, gida el ad impedir la derasaziun da malsognas d'animals. Sco animal da rapina è el ina part impurtanta d'ina natira multifara ed intaca.

Ha il luf plazza en Svizra?

En cumparegliaziun cun las Abruzzas (Italia), nua ch'il luf nun è mai stà extirpà, èn las Alps schizunt in meglier spazi da viver. La surfatscha da guaud è creschida, l'effectiv d'animals selvadis è s'augmentà e la speszezza da la populaziun è sa reducida. I na dependa betg en emprima lingia da la qualitat dal spazi da viver sche ils lufs pon surviver en Svizra, mabain da la plazza che nus concedin ad els.

Èn ils lufs privlus?

La regenza canadaisa ha empermess ina recumpensa a quel che po cumprovar in'attatga d'in luf saun envers in uman. La recumpensa è anc adina a disposiziun. A Canada vivan considerablament dapli lufs ch'en Svizra. Nursers en territoris da lufs

Derasaziun dal luf en Svizra 2013

sco p. ex. la Rumenia u las Abruzzas na teman betg queste animals. Ils lufs van ord via als umans. Igl è difficil da vesair lufs. Els n'èn betg privlus per l'uman.

Luf e tegnida da nursas – problems che sa laschan resolver

Quasi dapertut nua ch'i dat lufs tegnan ils umans animals da niz. Per reducir ils donns ad in minimum ston ils animals da niz, surtut las muntaneras da nursas, vegnir pertgirads, chatschads ensemes per la notg e survegliads da chauns da protecziun da muntaneras. Questa tegnida da nursas tradiziunala era pli baud conuschenta er en Svizra. Il chaun bernardin era oriundemain ina razza da chaun che vegniva duvrada per la protecziun da las muntaneras. Cun l'extirpaziun dal luf è dentant ida a perder questa savida. Oz vegnan anc adina chatschadas parts da muntaneras da nursas sin las alps, nua ch'ellas restan persulas durant emnas. Sche lufs èn preschents, ristga il possessur da la muntanera donns. Las pli bleras nursas che moran sin l'alp èn malsaunas u sa disgrazieschan, causa ch'ellas vegnan negligidas. Muntaneras da nursas betg survegliadas pon era chaschunar donns vi da las spundas e vi da las plantas.

© Peter Lüthi

Chauns da protecziun da las muntaneras sco segirezza

Muntanera survegliada

La pasculaziun cun pastur da las muntaneras da nursas è damai utila per il bainstar dals animals e da l'alp e protegia cunter attatgas da lufs.

En territoris da lufs gida la confederaziun a finanziar las mesiras da protecziun da las muntaneras. Als possessurs da nursas vegnan indemnisisads ils donns chaschunads dals lufs tras la confederaziun ed il chantun.

Schluppétar lufs na resolva nagins problems

En Svizra è il luf ina spezia d'animal protegida (lescha da chatscha 1986, convenziun da Berna); el dastga perquai mo vegnir schluppétà en cas excepiunals. Malgrà quai èn vegnids mazzads fin l'onn 2012 otg lufs cun permiss da las autoritads ed almain traís lufs illegalmain. Permiss da schluppétar calman bain ils anims irritads dals possessurs da nursas, na resolvan dentant nagins problems. Ils lufs èn fitg precauts, uschè ch'i dovrà blera laver e blers custs per als schluppétar, e quai na reussescha betg adina. Senza mesiras da protecziun vegni a dar adina novs donns. Pro Natura s'engascha perquai per mesiras da protecziun da las muntaneras per l'entir territori e sustegna sezza las alps exemplaricas.

Ulteriuras infurmaziuns

- Baumgartner HJ, et al. Der Wolf. Chasa editura Haupt, Berna, 2008, Fr. 49.90, da retrair en librarias
- Infurmaziuns actualas davart il luf en Svizra:
www.kora.ch e www.pronatura.ch/grossraubtiere

Gidai er Vus a mantegnair ina natira multifara e daventai commember da la Pro Natura sut www.pronatura.ch/mitglied-werden

Contact

Pro Natura, Dornacherstrasse 192, Chascha postala,
4018 Basilea
Tel. 061 317 91 91, Fax 061 317 91 66, mailbox@pronatura.ch
www.pronatura.ch
conto da donaziun 40-331-0

Signalament

Num: Luf (*Canis lupus*)

Grondezza: 100-150 cm (senza cua), lunghezza da la cua: 30-50 cm; autezza da las spatlas: 60-80 cm

Pais: 20-50 kg

Aspectativa da vita: 5-10 onns, en detenziun fin a 17 onns

Vivonda: Il luf è in carnivor. La vivonda dal luf dependa dals animals da preda existents en il territori. El preferescha tschiervs, chavriels, chamutschs e portgs selvadis. Er animals da niz sco nursas u chavras al plaschan, sche quels al vegnan preschentads senza protecziun. Sin sia carta da menu sa chattan er animals selvadis pli pitschens sco muntanellas u lieurs.

Reproducziun: schaner fin mars. Naschientscha dals pitschens: mars fin zercladur. 3-8 chagniels per tratga. Madirezza sexuala cun 2 onns.

© BjoernH - Fotolia

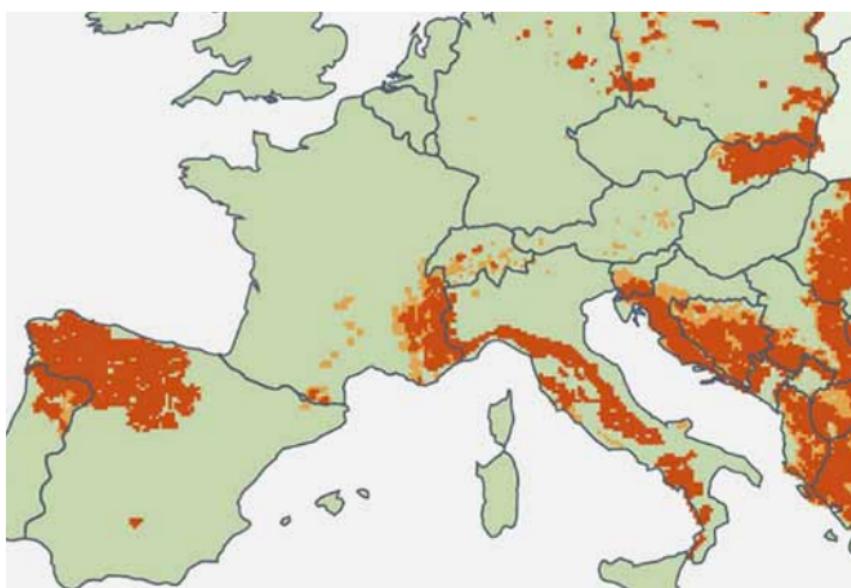
Luf nordamerican

© Petra Kohlstadt - Fotolia

Luf europeic

© www.lcie.org

Derasaziun dal luf en las Alps

Daventai commember da la Pro Natura

Sco commember da la Pro Natura avais Vus **entrada libra en noss centers da protecziun da la natira.** Vus **survegnis** sis giadas l'onn il **«Pro Natura Magazin».** Commembers da famiglia e commembers giuvens survegnan mintga trais mais la **revista per uffants «Steini» da la Pro Natura.**

Dunna Signur

Dunna Signur

Num 1

Num 2 (per pèrs)

Prenum 1

Prenum 2 (per pèrs)

Via/nr.

NPA/Lieu

Data da naschientscha 1

Data da naschientscha 2

Data/suttascripziun 1

Data/suttascripziun 2

Contribuziun per onn en CHF

Commembranza singula: da 70.– ensi, contribuziun: _____

Commembranza da famiglia: da 90.– ensi, contribuziun: _____

Commembranza da pèr: da 90.– ensi, contribuziun: _____

Senior(a) e rentier(a) d'Al: da 60.– ensi, contribuziun: _____

Commember giuven sut 18 onns u en furmaziun
fin a 25 onns: da 30.– ensi, contribuziun: _____

Commember per vita duranta: ina giada da 2100.– ensi,
contribuziun: _____

Commember collectiv: da 400.– ensi, contribuziun: _____

Jau giavisch/nus giavischain la revista per ils commembers u
la revista per uffants en lingua tudestga franzosa

Annunziar online: www.pronatura.ch/mitglied-werden

Zercladur 2014